

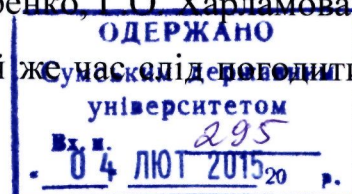
ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента Гордієнко Віти Павлівни на дисертаційну роботу Петровської Світлани Анатоліївни на тему: «Урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища у спеціалізовану вчену раду Д 55.051.01 Сумського державного університету

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасний техногенний розвиток економіки характеризується швидким і вичерпним використанням невідновних та надексплуатацією відновних природних ресурсів, високим рівнем антропогенного забруднення, що перевищує асиміляційну здатність навколишнього природного середовища. Деградація та виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля змушують вкладати значні кошти на забезпечення еколого-економічної збалансованості. Це потребує значних інвестицій та зменшує їх ефективність, що негативно впливає на інвестиційну привабливість регіонів і держави в цілому.

Дослідженню інвестиційної привабливості території та її оцінюванню присвячені праці відомих українських та зарубіжних вчених. Серед них здобувач справедливо відзначає таких як: І.В. Андел, О.М. Асаул, М. Баллота, І.О. Бланк, Т.А. Васильєва, Н.М. Ветрова, С.С. Герасименко, В.В. Гомольська, К.В. Гурова, Г.О. Доленко, В.Б. Захожай, Н.О. Коренєва, А.В. Крушинська, Т.В. Кулініч, Г.І. Купалова, П.В. Матвієнко, А. Мемпель-Шнежик, О.В. Носова, Л.О. Петкова, Л.А. Семіна, І.В. Сидоренко, Д.М. Стеченко, І.Ю. Страхова, Т.В. Уманець, В.Г. Федоренко, Г.О. Харламова, І.В. Хмарська, В.Є. Ходаков, Г.А. Штофер та ін. У той же час слід зазначити з

висновками автора (стор 6-7), що на сьогодні недостатньо розроблені теоретичні положення та методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової.

Отже, тема дисертаційної роботи Петровської С.А., присвячена удосконаленню науково-методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової є достатньо актуальною і потребує подальшої розробки.

Дисертаційна робота виконана у відповідності до основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень на 2009-2013 рр. (Постанова Президії Національної академії наук України від 25.02.2009 р. №55) та 2014-2018 рр. (Постанова Президії Національної академії наук України від 20.12.2013 р. №179); Переліку пріоритетних напрямів наукових досліджень і розробок вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та наукових установ Міністерства освіти і науки України на 2012-2015 рр. (Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 07.06.2011 р. №535). Дисертація відповідає тематиці наукових досліджень Сумського державного університету, зокрема результати наукової роботи були використані при виконанні науково-дослідних робіт: «Фундаментальні основи забезпечення стійкого розвитку при переході до інформаційного суспільства» (№ д/р 0108U000670); «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства» (№ д/р 0111U002149).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом роботи, опублікованими науковими працями й авторефератом дозволили зробити висновок, що наукові результати, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими та характеризуються високим рівнем аргументованості, про що свідчить структурна побудова та

зміст дисертації, широкий перелік узагальнених та систематизованих автором наукових робіт (222 літературні джерела), законодавчих та нормативно-правових актів, статистичної інформації.

Мета дисертаційної роботи визначена конкретно, завдання узгоджуються з метою роботи та забезпечують її досягнення. Об'єкт і предмет дослідження відповідають темі роботи.

Методологічну основу дисертаційної роботи складають методи логічного узагальнення та наукової абстракції, еколого-економічного та статистичного аналізу, системно-структурного та функціонального аналізу, економіко-математичного моделювання та програмування. Основні положення дисертації були оприлюднені та схвалені на міжнародних науково-практичних конференціях.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи відповідають основним положенням дослідження та передбачають можливість їх практичного застосування.

3. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи опубліковано у 20 друкованих працях загальним обсягом 7,64 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,31 друк. арк., у тому числі: 10 статей у наукових фахових виданнях (із них 3 статті у фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, у т.ч. одна стаття у фаховому виданні, яке індексується базою даних SciVerse SCOPUS); один розділ в колективній монографії; 9 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій). Список цих праць наведений у дисертації та авторефераті.

Автореферат дисертації за оформленням та структурою відповідає нормативним вимогам, розкриває зміст роботи та не містить інформації, яка не наведена у дисертації.

Структурно дисертаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та два додатки.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз наукових результатів дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що робота містить ряд важливих теоретичних та методичних положень, які розвивають економічну науку в частині оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічних факторів.

Основні положення дисертації, які мають наукову новизну, полягають у такому:

1. Автор справедливо відмічає, що на сьогодні не існує єдиного, загальноновизнаного поняття «інвестиційна привабливість регіону», що не дозволяє сформулювати єдиний науково-методичний підхід до її оцінювання. Автором проведений глибокий аналіз і систематизацію існуючих визначень поняття «інвестиційна привабливість регіону», наведені загальні ознаки і відмінності, запропоновано власне визначення цього поняття як «інтегральної оціночної характеристики певного регіону з позиції інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання» (стор. 44-46). Суттєвою відмінністю наведеного визначення є врахування у ньому показників екологічного стану території. В роботі також обґрунтовується висновок, що інвестиційна привабливість регіону є складною, багаторівневою категорією, яку доцільно розглядати як систему, що складається з п'яти складових: інвестиційного потенціалу регіону, інвестиційного клімату регіону, інвестиційної активності у регіоні, інвестиційних ризиків та екологічного стану регіону (рис. 1.4, стор. 46). При цьому автор зазначає, що оцінку інвестиційної привабливості необхідно проводити на рівні країни, галузей економіки, регіонів та окремих підприємств.

2. Заслужують на увагу пропозиції автора щодо удосконалення системи показників, які використовуються при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. На відміну від існуючих підходів у дисертації пропонується суттєво розширити блок показників, що характеризують екологічний стан регіону. До цієї групи пропонується віднести показники природно-ресурсного потенціалу регіону за видами природних ресурсів, їх запасами та обсягами споживання. До групи еколого-економічних показників автор пропонує віднести поточні та капітальні витрати на охорону навколишнього природного середовища, їх відсоток до виробленого валового регіонального продукту, екологічний податок тощо (табл. 2.5, стор. 61-62).

3. Суттєвим внеском у розвиток науки економіки природокористування і охорони навколишнього природного середовища є науково-методичний підхід щодо комплексної оцінки інвестиційної привабливості території з урахуванням екологічного фактору. Автор справедливо відмічає, що більшість існуючих методик оцінювання інвестиційної привабливості регіону не враховують екологічних показників (стор. 100). Крім цього не враховується ймовірність виникнення екологічних ризиків при формуванні часткових і синтетичних показників інвестиційної привабливості території. На наш погляд, у дисертації автор вдало синтезував найбільш важливі інструменти рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіону, які наведені в аналізі методичних підходів до оцінювання даного інтегрального показника. Автором запропонована ієрархічна система оцінювання інвестиційної привабливості регіону, визначені чотири рівні оцінки, наведена методика стандартизації показників «стимуляторів» і «дестимуляторів». Також у роботі пропонується застосувати коваріаційний і дисперсний аналізи при побудові коваріаційної матриці та визначенні ступеня випадкового розкиду значень показників. Крім того, при розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону, автор пропонує застосовувати метод зваженої евклідової відстані. На етапі розподілу регіонів за рівнем інвестиційної привабливості застосовується методика групування з

визначенням кількості груп і довжини інтервалів. Науково доведений вплив коефіцієнта динаміки інтегрального показника на інвестиційну привабливість регіону (стор. 100-116).

4. З теоретичної та практичної точки зору заслуговують на увагу пропозиції автора щодо формування організаційно-економічного механізму залучення інвестицій у регіон з внутрішніх та зовнішніх джерел їх надходження. Основною відмінністю запропонованого механізму є визначення проблемних ситуацій у інвестиційній діяльності території на основі блокових та інтегральних показників інвестиційної привабливості окремих регіонів. Автор пропонує дані проблемні ситуації визначати за рейтингом кожної з синтетичних складових (інвестиційного потенціалу, інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційних ризиків та екологічного стану території). У відповідності до виявлених проблемних ситуацій пропонуються відповідні заходи щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону. Реалізація цих заходів забезпечується комплексом організаційно-економічних інструментів регулювання інвестиційної діяльності (субсидії, гарантії, ціни, тарифи, програми, плани, податки тощо). Більшість з наведених інструментів мають екологічне спрямування (рис. 3.11, стор. 176).

5. Практичне значення дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Петровської С.А. є самостійно виконаним, завершеним дисертаційним дослідженням, спрямованим на розвиток теоретичних та методичних положень до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

Результати дисертаційного дослідження були використані Департаментом економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка №02-01/741 від 15.05.2014 р.) та ТОВ «Авіс-Україна» (довідка №262 від 20.05.2014 р.). Теоретичні положення та практичні результати роботи використовуються у навчальному процесі

Сумського державного університету при викладанні дисциплін: «Економіка інвестиційної діяльності», «Економіка довкілля», «Організаційно-економічний механізм екологізації виробництва», «Регіональний розвиток соціально-економічних систем» (акт від 18.04.2014 р.).

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

В цілому позитивно оцінюючи наукові та практичні результати дисертаційного дослідження, доцільно вказати на деякі дискусійні положення та недоліки, що є у роботі.

1. Потребує більш детального пояснення у чому сутність «концепції комплексного оцінювання інвестиційної привабливості регіону» та як «уточнюється характер і ступінь впливу комплексу еколого-економічних факторів на обґрунтування й реалізацію суб'єктами господарювання екологічно орієнтованих інвестиційних рішень» (стор.11)?

2. У дисертації існує деяка відмінність у визначенні поняття «інвестиційна привабливість регіону» на стор. 20-21 і стор.44-45.

3. Повністю погоджуючись з необхідністю врахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону, було б доцільно включити до блоку еколого-економічних показників показник еколого-економічного збитку, внаслідок забруднення навколишнього середовища і нерационального використання природних ресурсів (табл. 2.5, стор. 61).

4. Дискусійним є питання віднесення до екологічної складової оцінювання інвестиційної привабливості блоку показників, що характеризують рівень соціально-економічного розвитку регіону, адже це має бути самостійна складова, що характеризує інвестиційну привабливість території (табл. 2.5, стор. 61-62).

5. При розробці методики оцінювання інвестиційної привабливості регіону, автор поділяє на блоки тільки інвестиційний потенціал регіону і

екологічну складову, тоді як інші синтетичні складові (інвестиційний клімат, інвестиційна активність та інвестиційні ризики) не мають блокової структури, що порушує системність у розробці даної методики (рис. 2.2, стор. 103).

6. Було б доцільним навести дані щодо взаємозв'язку інтегральних показників інвестиційної привабливості регіону з фактичним обсягом надходження реальних інвестицій у цих регіонах (табл. 3.22, стор. 154).

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам ДАК України

Дисертаційна робота Петровської Світлани Анатоліївни на тему «Урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею в якій вирішено важливе наукове завдання – удосконалення науково-методичних підходів до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною і відповідає пріоритетним напрямам державної політики України. За змістом дисертація відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 Сумського державного університету та паспорту спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо обґрунтовані, містять наукову новизну та пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача відображено основні положення дисертації, що виносяться на захист. Автореферат відображає основні результати дисертації і не містить інформації, яка не наведена в дисертаційній роботі.

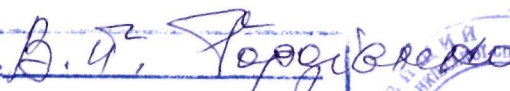
В цілому, дисертаційне дослідження Петровської С.А. та автореферат за своїм змістом, теоретичною та практичною значимістю, науковою новизною відповідають вимогам Департаменту атестації кадрів Міністерства освіти і

науки України, визначеними пп. 9,11 і 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор Петровська Світлана Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Офіційний опонент: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління та фінансово-економічної безпеки Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»

 В.П. Гордієнко

Підпис
засвідчую,
провідний фахівець відділу роботи з персоналом Державного вищого навчального закладу "Українська академія банківської справи Національного банку України"

